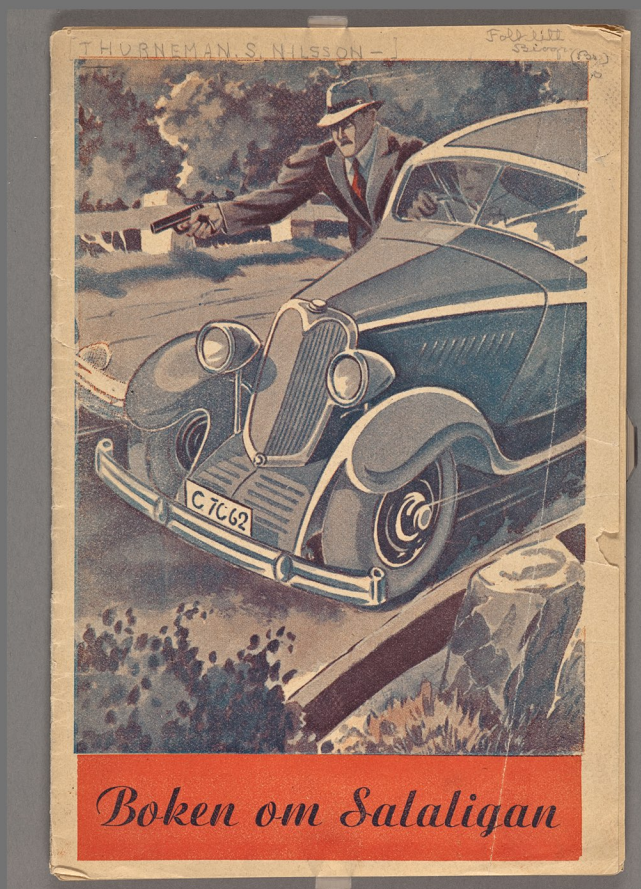

Boken om Salaligan.

Tryck // / 18 G Br.Thurneman, Sigvard Nilsson - m.fl. f.1908

Tillkomstår 1936

Digitaliserad år 2020

National Library
of Sweden

THURNEMAN, S. NILSSON -]

Fold till
S. Nilsson (Bok)
10

Boken om Salaligan

[TH
B

Kungl. biblioteket

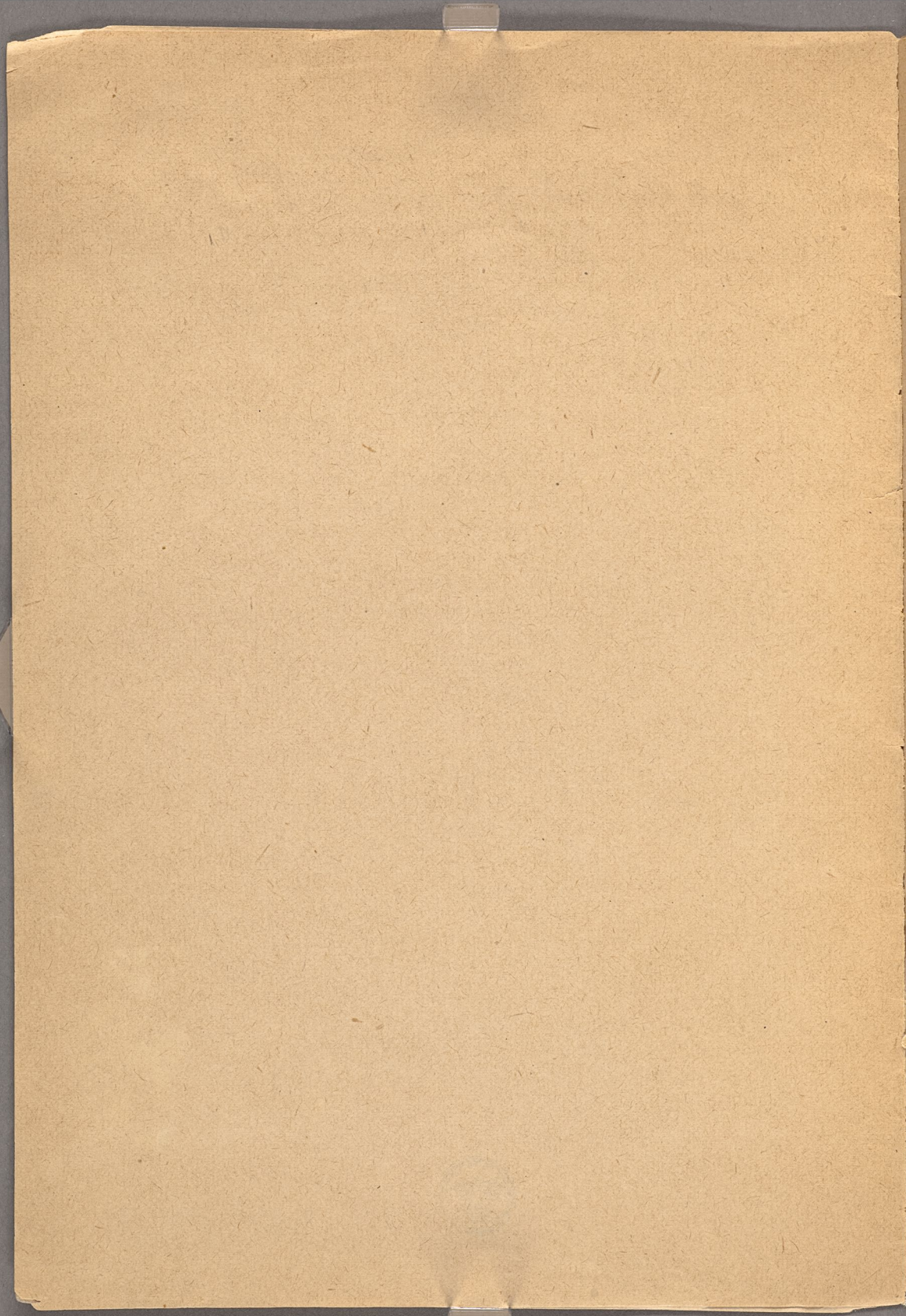

0 0000 000000743

[THURNEMAN. S. NILSSON -]
Boken om Sabaligan.

1936

d
a
L
n
l
f
e
s
r
l
t
l
r

Det var den 19 juni 1936 som svenska folket upprördes av tidningarnas stora rubriker om bankbudet Elon Pettersson i Sala vilken blivit rånad och nedskjuten då han var på väg från banken med över 20,000 kr., som voro avsedda till avlöningar i den fabrik där Pettersson var anställd. Detta blev början till uppklärandet av den värsta serie brott som någonsin skett i vårt land. I jämförelse med dessa professionella rånmördare och bilbänditer med sin fullständigt hänsynslösa framfart ter sig gångna tiders svenska ogärningsmän ganska enkla. Varken en Ander, en Nordlund eller en Arbin och Kreuger kan jämföras med hypnotisören och homeopaten Thurneman, en den mest ruskiga kriminella typ man kan tänka sig. Den ende massmördare man känner, som är vegeterian, absolutist, antinikotinist och andeskådare. Vid rättegången erkände han själv att han enligt den lära han omfattade ej anser det vara något orätt att ta en annan människas liv.

Det var med en allmän känsla av tillfredsställelse som svenska folket mottog underrättelsen om att man lyckats gripa Salamördarna. Det är alltid beklagligt när illgärningsmän lyckas undandra sig upptäckt och straff. Brottslingar som begå dåd i akt och mening att råna pengar, nöja sig vanligtvis inte med ett enda brott, utan fortsätta så länge det går bra. Ouppklärade mordgåtor avtrubba rädslan för straff.

Vid sådana ogärningar som dessa tar diskussionen om återinförandet av dödsstraffet vanligtvis fart. Det är ju också frestande att giva efter för den gamla vedergällningsinstinkten om öga för öga och tand för tand. Man kan också finna det grymmare att hålla en människa inspärrad för hela livet, då hon endats blir en börda för sig själv, för sina anhöriga och för samhället.

Vi kommer i det följande att skildra händelseförloppet så som tidningarna återgav det.

1936
LUDW. SIMONSON, BOKTRYCKERI
GÖTEBORG

En
dats
bo, ha
hade
kalkb
len fr
tydlig
för fö
Pette
med
i dik
icke
någo
som
funni
någo
trott,
Så s
stann
Då
drog
revol
Pette
ur d
ut p
var
undk

Salarånet.

En köpman från Sala som hade färdats på cykel på landsvägen Sala—Krylbo, hade iakttagit mordbilen. Efter bilen hade chauffören Pettersson från Strå kalkbruk färdats på cykel. Eftersom bilen framförts långsamt, hade Pettersson tydligen ämnat köra förbi den och därför fört cykeln snett över åt höger. När Pettersson därefter kommit i jämnhöjd med bilen pressades han emellertid ned i diket, där han föll omkull. Vittnet är icke fullt säkert på, om Pettersson fått någon knuff av dörren eller av en person som stigit ur mordbilen. Han hade dock funnit förarens sätt att manövrera bilen något egendomligt och till en början trott, att det varit fråga om något skämt. Så snart Pettersson fallit omkull i diket, stannades bilen.

Då Peterson höll på att resa sig upp, drog mannen som stigit ur bilen upp sin revolver och avlossade ett skott mot Pettersson. Denne kröp omedelbart upp ur diket och sprang i hukande ställning ut på gärdet, norr om vägen. Tydligt var det hans plan att över åkern söka undkomma till kalkbrukets kontor, som

blott ligger några hundra meter tvärs över. Han hade emellertid inte hunnit många steg, förrän mannen åter skjutit på honom och i tät följd avlossat ytterligare tre skott. Två träffade den flyende i ryggen, det tredje skottet slet av hans pulsåder på ena armen, varefter Pettersson störtade till marken. Mannen som avossat skotten hoppade genast över diket, rusade fram till Pettersson och slet till sig dennes väska. Därefter återvände mannen till bilen, som med stark fart avlägsnade sig från platsen i riktning mot Krylbo. Köpmannen fattade ögonblickligen vad det hela rörde sig om och skrek till en springpojke, som kom cyklalande på vägen:

— Se efter vad bilen har för nummer.

Därefter satte han sig upp på sin egen cykel och åkte fram mot platsen för att själv söka iakttaga bilnumret. Bilen framfördes emellertid med så stor hastighet, att han ej riktigt kunde uppfatta detsamma, men han tyckte sig dock skymta, att det var W 1504. Rånmordet hade utspelats på mindre än en kvarts minut och köpmannen hade inte på nå-

got sätt hunnit ingripa. Då köpmannen kommit fram till Pettersson, som låg och jämrade sig på marken, omtalade denne att han blivit skjuten och fräntagen en handväska, innehållande 20,500 kr. Så småningom anlände ett flertal personer, som alarmerats av skotten, och därefter underrättades även polismyndigheterna i Sala. På grund av att det hela hade utspelats på så oerhört kort tid, hade köpmannen inte kunnat få någon bestämd uppfattning om utseendet på de båda män som voro i mordbilen. När denna avlägsnades från platsen hade en karta flugit ur densamma och blivit ligande på vägen.

Ett annat vittne är en jordbruksarbetare, som var sysselsatt med körning på en åker i närheten. Han berättar, att han flera gånger iakttagit bilen, som först kommit ut från staden och kört mot Salberga, där den sedan vände. Chauffören hade icke haft bråttom utan körde i sakta mak. Då och då stannade bilen. Vid lasarettets grind vände bilen och körde in på vägen till «Suckarnas allé», tydligen för att invänta bankbudet. När Pettersson kom, utspelades sedan dramat på sätt som berättats. Hr Svedberg skrek åt folk, att de skulle gripa rånarna, men det hela utspelades så snabbt att ingen hann ingripa.

Att Petterssons liv ej skulle kunna räddas voro läkarna vid Sala lasarett på det klara med redan från början, då nämligen bukskadorna voro av allvarligaste slag. Man företog emellertid flera blodtransfusioner för att ersätta den svå-

ra blodförlusten, men då bukhinneinflammation tillstötte förstod man att slutet var ganska nära. Pettersson var emellertid vid full sans den sista natten, och för en av sina bröder, som vakade vid dödsbädden berättade han om överfallet:

— Jag såg revolvermannen redan inne på banken, sade han. Jag är säker på att det var samme man som lossade skotten mot mig. Inne i banklokalen hade han den vita motorhuvan på sig. Han verkade tämligen lång samt var mager och mörk i ansiktet. När jag sedan på vägen genom Suckarnas allé blev upphunnen av en bil, som jag sett hålla vid allens början och en man hoppade ur densamma, märkte jag, att det var just den person jag observerat på bankkontoret. Utan att yttra ett ord avlossade han ett skott mot mig. Jag böjde mig undan och lyckades undkomma kulan, som visslade förbi huvudet. Ögonblicket därpå smällde ett nytt skott, som träffade min ena arm, och jag ramlade av cykeln samt föll handlöst ned i diket. Väskan med pengarna hade jag tappat vid fallet. Jag såg hur revolvermannen böjde sig ned och grep väskan. Jag tänkte fly över åkern till kalkbrukets kontor, men jag hann inte många meter, förrän mannen på nytt började skjuta mot mig. Vid det första skottet kände jag en stingande smärta i magen och ryggen, och det andra skottet gav mig en smäll i bröstet. Sedan minns jag ingenting mer.

På morgonsidan försämrades Petterssons tillstånd och några minuter före sju utandades han sin sista suck.

Polisen får upp spår.

Klockan 10.10 på måndagskvällen kommo två unga män in på polisvaktkontoret i Köping, där poliskonstapel Karl Östberg för tillfället hade vakten. Det var jordbruksarbetarna Åke Vidlund och Ernst Artur Gustavsson, båda hemmahörande i Köping. Gustavssons namn har sin betydelse i sammanhanget, ty det var han som övertalat Vidlund att gå till polisen och anmäla den sensationella historien, som avslöjade Hedströms delaktighet i rånmordet. För konstapel Östberg berättade Vidlund, hur elektrikern Erik Hedström, med vilken Vidlund blivit god vän under en tidigare sejour på Sundbö skyddshem i Västanfors, för någon tid sedan erbjudit Vidlund vara med om en kupp, som skulle ge mycket pengar. Hedström hade yttrat, att det var fråga om «att knäppa någon». Vidlund hade avböjt anbudet och inte tänkt så mycket

på händelsen, förrän Gustavsson på tal om saken bestämt rådde honom att gå till polisen. «Där har vi Salarånaren», hade Gustavsson sagt.

Konstapel Östberg, som var ensam på vaktkontoret, tyckte Vidlunds berättelse var alltför fantastisk för att man skulle kunna sätta någon tro till den. Men när ett par andra konstaplar vid midnatt kommo in relaterade han Vidlunds anmälan.

— Efter en kort överläggning funno konstaplarna det bäst att gå hem till mig, säger landsfiskal Hörnlund. Min far, som är stadsfiskal var för tillfället bortrest. Så otrolig Vidlunds historia än föreföll vara, ansåg jag det nödvändigt med ett omedelbart inskridande, och jag gav order om att man skulle anhålla de utpekade.

Polisen griper gangsterledaren.

Om omständigheterna vid Thurnemans gripande berättar landsfiskal Brännström:

När vi strax före klockan tolv på midsommarafton anlände till Runby för att enligt order gripa Thurneman, mötte vi hans fader, som skulle begiva sig ut på en promenad. Vi stötte också samman med hans moder, som på förfrågan förklarade, att sonen icke var inne. Det beskedet nöjde vi oss icke med utan gingo in i villan. På en soffa i vardagsrummet låg den efterspanade i sin djupaste sömn.

Hans moder visade påtagliga tecken till förvåning, då sonen hittades i bostaden och enligt vad landsfiskalen uppger, torde hon icke haft vetskap om att sonen kommit hem.

Vi väckte honom, och han satte sig halvsovande upp i bädden. Då han fick se polismännen, sträckte han på armarna och började fumla efter någonting under kuddarna. Som vi visste, att han var av farligaste slaget övermannade vi honom genast.

Innan stålmanchetterna knäpptes på honom, fortsätter landsfiskal Brännström, ansåg jag mig böra upplysa honom om att han var misstänkt för Salamordet. Han förklarade då helt trankilt: "Den saken har jag ingen kännedom om."

Thurneman tycktes vilja vinnlägga sig om att uppträda så lugnt som möjligt.

Han intog en mycket tystlåten attityd, och det visade sig till och med svårt att få svar av honom på direkt tilltal. Han nämnde också något om att "det blev visst sent i går kväll". Thurneman fördes direkt till arresten i Norrviken, där han under bevakning fick tillbringa två timmar, innan statspolisen från Stockholm kom och hämtade honom. Det var emellertid tydligt, att ju längre tiden framskred desto obekvämare fann den anhållne situationen. Några direkta förhör med honom anställde icke Norrvikenspolisen.

Hedström gripes.

Nästa man av ligan som greps var Hedström. En av de polismän som var med vid detta anhållande berättar:

— Fyra man starkt beväpnade vi oss och marscherade till Hedströms bostad vid Jämmertunagatan. Medan jag, konstapel Östberg och extra konstapel Eriksson omringade huset, så att flykt förs-
tervägen blev omöjlig, äntrade vår fjärde man, konstapel Svärd, trappan, belägen på utsidan av det lilla uthus, där Hedström hade sin bostad i en mindre vindsvåning ovanför reparationsverkstaden. Svärd knackade på, och Hedström, som trodde att det var någon bilist, vilken be-

hövde
nade i
vi and
och
som st
Heds
vositet

— V
klär på
Utari
ström
fullkon
tunaga

— L
skäl fö

I n
omede

klocka
höll ja

tio på
att mi

mig ha
ligt f

varje
stället

ken på
att vi

samtal
ner, r

jag "r
Hedstr

och så
— F

lan fyr
in i ett

sitt hj
i stora
tiden
Sala.

Lind
På
gram f
fiskal E
ke Lin

hövde hjälp med någon reparation, öppnade intet ont anande. Samtidigt rusade vi andra uppför trappan, trängde oss in och omringade den sömnige Hedström, som stod i bara nattskjortan.

Hedström visade inga tecken till nervositet när Svärd sade:

— Vi äro från polisen. Det är bäst ni klär på er och följer med!

Utan ett ord till svar klädde sig Hedström under vår bevakning. Han var fullkomligt lugn. Först ute på Jämmer-tunagatan sade han:

— Lustigt namn på gata, men den gör skäl för namnet.

I närvaro av konstaplarna satte jag omedelbart i gång förhöret. Det var klockan fyra på morgonen, och sedan höll jag på med Hedström till närmare tio på förmiddagen. Och jag må säga, att min förhörstaktik nu efteråt förefaller mig ha varit den enda rätta. Helt naturligt förnekade han både länge och väl varje kännedom om rånmordet. Men i stället för att pressa honom, tog jag saken på ett annat vis, och jag kan tala om att vi fingo tillstånd ett riktigt förtroligt samtal. Kort sagt: vi blevo goda vänner, mördaren och jag, allt under det jag "ringade in" honom. Till sist fann Hedström också sin situation ohållbar, och så kom bekännelsen.

— Får jag tala med landsfiskalen mellan fyra ögon, sade Hedström. Vi gingo in i ett annat rum, och där öppnade han sitt hjärta. Oförbehållsamt berättade han i stora drag mordligans förhåvanden vid tiden kring den hemska ogärningen i Sala.

Lindberg anhålles.

På tisdagsförmiddagen kom ett telegram från landsfiskal Hörnlund till landsfiskal Bolander, att en man vid namn Åke Lindberg, som för tillfället befann sig

på besök hos sina föräldrar, som äro bosatta vid Sala Damm var starkt miss-tänkt för att ha haft med Sala-mordet att skaffa. Sala Damm ligger som bekant cirka 7 km. norr om Sala.

Vid tvåtiden på eftermiddagen åkte landsfiskalen, jag samt extra landsfiskal Blomqvist och överkonstapel Steno med bil upp till Sala Damm för att försäkra oss om Lindberg. När vi kommo till hans föräldrahem var fågeln utflugen. Hans moder meddelade att sonen och dennes fästmö, som var på besök för att fira midsommar tillsammans med familjen, tagit tåget till Sala. De hade sagt att de skulle gå till Måns-Ols, ett utvårdshus strax norr om staden. Vi lämnade kvar landsfiskal Blomqvist att hålla föräldrahemmet under bevakning och satte full fart mot Måns-Ols. Där fanns han emellertid inte och ej heller hade han varit där tidigare. Landsfiskal Bolander och överkonstapel Steno fingo stanna och hålla sig i närheten av utvårdshuset om paret möjligen skulle infinna sig senare, medan jag själv satte full fart in till polisstationen för att få järnvägsstationen under bevakning. Vid Sala Damms station hade paret köpt tur- och returbiljetter, varför man kunde vänta att de komme att återvända med tåget om nu Lindberg skulle bege sig till föräldrahemmet.

När Lindberg och hans fästmö begåvo sig hemifrån hade de ingen aning om att Hedström anhållits i Köping. Under tiden hade emellertid radion meddelat den glädjande nyheten om att en av chaufför Petterssons mördare var gripen, och att man vore ytterligare två av hans medbrottslingar på spåret. När Lindberg och fästmön kommo gående på Fredsgatan mötte de en bekant, som berättade att Hedström blivit anhållen, och att man nu jagade efter de båda andra förbrytarna.

Lindberg hade blivit alldeles blek men ej sagt något till kamraten, då han åter var ensam med fästmön hade han yttrat:

— Det är min kompis som dom tagit, förstår du, och därför är det bäst att vi beger oss hem för nu vill polisen förstås tala med mig.

— Då tar vi väl första tåg hem då, svarade fästmön.

Någon tågresa blev det emellertid inte av. Lindberg tyckte nämligen att det var bättre att gå hem, och det kan få sin psykologiska förklaring. Han förstod att järnvägsstationen var bevakad och han ville inte bli anhållen innan han hunnit hem till sina föräldrar. Han är ingen svår brottsling till naturen, och i hans hjärna rörde sig vid det tillfället nog den enda tanke: att få komma hem till sin mor. Han visste att spelet var förlorat och nu ville han se sina föräldrar innan han fördes bort för många år framåt.

För att undgå att bli anhållen på stationen togo han och fästmön sig ut ur staden och följde sedan järnvägslinjen i rikt-

ning mot Sala Damm. Landsfiskal Bolander, som under bevakningen av Måns-Ols dragit sig åt Sala-Gysingebanan, fick helt plötsligt se ett par komma gående på järnvägen och igenkände Lindberg. Han skyndade sig till närmaste telefon och ringde upp mig samt bad att få förstärkning. Jag skickade upp en beväpnad konstapel i bil och han och landsfiskalen hejdade paret. Lindberg gav sig ögonblickligen och så fördes båda till polisstationen. Det var inte utan att jag drog en suck av lättnad när Lindberg befann sig i en av våra präktiga celler och att fasttagandet gått så pass smärtfritt. Konstapeln hade inte ens behövt visa sin revolver, ty något motstånd var det aldrig fråga om.

Att flickan ej haft något som helst att göra med den ohyggliga rånkuppen som kostade Elon Petersson livet voro vi snart på det klara med. Efter förhöret fick hon lämna polisstationen, och det var verkligen synd om den stackars varelsen, som tydligen är djupt fästad vid Lindberg.

Alla
vilka
slutfö
till ny
polise
en sjä
dan.
anträ
sig.
konst
kunde
närma
man,
hande
Thurn
ra och
Mar
sökni
näs på
taljer
morde
vid t
holm.
gargat
närma

Sörb
Väst

Sörb
novem
många
slag va
på att

Man börjar tro att ligan har flera brott på sitt samvete.

Alla brottmålsaffärer i Västmanland, vilka tidigare ansetts mer eller mindre slutförda, beslöt man nu att taga upp till ny granskning. Ett par månader sedan tog polisen i Sala tog uti med utredningen av en självmordsaffär i staden för sex år sedan. Ett ungt järnhandelsbiträde hade anträffats skjuten med revolver bredvid sig. Polisen fann revolvern och läkaren konstaterade att självmord mycket väl kunde föreligga. Då den döde bodde närmaste granne med Nilsson-Thurneman, skall man nu undersöka om järnhandelsbiträdet möjligen varit ett av Thurnemans redskap, som önskat skvallra och därför röjts ur vägen.

Man kommer även att återuppta undersökningarna om dubbelmordet vid Mörtån på Värmdön, vilket i mycket har detaljer gemensamma med västmanlandsmorden. Nilsson-Thurneman befann sig vid tiden för Mörtånmordet i Stockholm. Morden i Naglarby och vid Sångargatan i Stockholm skola också nu närmare undersökas.

Sörbo, Köllfors- och Västerfärneboromorden.

Sörbomordet, som inträffade den 16 november 1930, har varit föremål för många teorier från polisens sida. Ett slag var man till och med ganska säker på att ha funnit lösningen. Det smugg-

lades sprit ganska flitigt vid den tidpunkten till Västeråstrakten, och man fick misstankar mot en finsk sjöman och en svensk spritsmugglare. Dessa blevo emellertid aldrig hörda, enär de omkommo, finnen vid något haveri i Östersjön, svensken under spritsmuggling i Trosa-trakten.

Sörbo ligger i Kila socken, en mil från Sala. Som framgår av mördarnas beaktelse hade de egentligen räknat på att plundra en mjölklikvid, men de kommo för sent för att sätta avsikten i verket. Under färden hade de pratat, så att chauffören Sven Eriksson från Bilcentralen i Västerås blev misstänksam. Ehuru den arme mannen, som var gift och hade barn, bad för sitt liv, veknade icke mördarna, utan sköto honom med berättmod. Eriksson beskrevs som en synnerligen skötsam man, och genom hans bortgång berövade mördarna familjen en strävsam och duktig make och fader. I Västerås, där Eriksson länge tjänstgjort som droskchaufför, väckte hans tragiska bortgång stor förstämning. Hans änka och tre barn ha efter familjeförsörjarens död haft svårt att dräga sig fram, ehuru vänliga anhöriga och andra personer räckt hjälpande händer. Magistraten i Västerås påyrkade sålunda, att fru Eriksson skulle få ha kvar bilrättigheten, vilket hon också haft, ehuru denna näring ju icke längre ger någon lysande utkomst.

Kölforsmorden ägde rum natten mellan den 4 och 5 september 1933, då 47-åriga schaktmästaren Axel Kjellberg och hans hushållerska 20-åriga Karin Holmberg först skötos ned med revolverskott och därefter innebrändes. Kjellberg förvarade över natten 15.000 kronor, som skulle utbetalas i löner till AK-arbetarna vid det pågående vägbygget. Till en början trodde man, att vådeld förelåg och att de omkomna överraskats av elden och blivit innebrända. Obduktionen av de svårt förbrända kropparna visade emellertid, att de genomborrats av revolverkulor och avlidit före eldens utbrott. Före mordet hadë telefonrådarna till bostadshuset avklippts, och nu har förklaringen kommit till att gärningsmännen, vilket vid tiden för undersökningen var frapperande, varit så initierade i de lokala förhållandena och i Kjellbergs vanor. Som bekant var en av AK-förläggningens arbetare, Herbert Jansson, med vid mordgärningen, där mördarna spelade spritpoliser på jakt efter smugglare.

Den mördade schaktmästaren efterlämnar hustru och barn. Kjellberg var känd som en i sitt yrke duktig man, som förstått att göra sig omtyckt av sina underlydande. Kölforsmordet var i spaningshänseende ett av de mest arbetsamma kriminalfall polisen haft att syssla med.

Den i Västerfärnebo mördade 58-åriga fröken Erika Mathilda Blomqvist var känd som en ganska originell människa. Hon bodde ensam i en liten stuga på Hällby ägor. Natten till fredagen den 12 oktober 1934 nedbrann hennes stuga och själv blev hon innebränd. Fröken Blomqvist var mycket sparsam, men i bygden cirkulerade rykten om att hon var förmögen. I varje fall visste man, att hon måste äga minst 6.000 kronor, som faderns bouppteckning slutat på och som tillfallit henne som enda barnet. Men man trodde, att hon själv samlat ännu mer. Fröken Blomqvist hade en svaghet för att träffa "fina" människor, och utan tvekan betraktade hon Nilsson-Thurneman, som för övrigt homeopatiskt behandlat henne, som en mycket förnämlig bekantskap. Det kanske också bör påpekas, att Hedström varit bosatt i Västerfärnebo, varför man får antaga, att han väl kände till ryktena om den gamla kvinnas "rike-domar".

Obduktionen gav till resultat, att fröken Blomqvist blivit koloxidförgiftad, men att detta skedde på det sättet, som nu blivit uppenbart, kunde polisen icke då ana. Några pengar kommo mördarna icke över vid dådet, ty den gamla fröken hade sitt kapital i säkert förvar i en bank.

De
gen
vid p
sitt
han
gen
nem
sen"
krim
ria s
mör
på ä
män
fyra
unde
ett li
man
mör
lisen
— s
ännu
I Mö
rik v
senar
hustr
Ni
han
och
fente
förm
mord

Brottslingarna bekänna.

Det var Nilsson-Thurneman som slutligen vid den hårda press han utsattes för vid polisförhören föll till föga och lättade sitt samvete beträffande de tidigare mord han organiserat. Det råder nämligen ingen tvekan om att det är Nilsson-Thurneman som är ledaren och "intelligensen" bakom dåden. Det är den största kriminalaffären i svensk brottmålshistoria som uppklarats. Visserligen bragte mördaren Johan Filip Nordlund ombord på ångaren Prins Carl 16 maj 1900 fem människor om livet, men här gällde det fyra i detalj planerade mordgärningar under en tidrymd av sex år, vilka kostat ett lika stort antal människor livet. Om man betraktar Fredrik von Sydow som mördaren vid Mörtnäs på Värmdö — polisen har ett frågetecken i sitt protokoll — så hade denne unge vettvilling dock ännu flera människoliv på sitt samvete. I Mörtnäs mördades tre personer, i Fredrik von Sydows föräldrahem en vecka senare tre och slutligen sköt han sin hustru innan han tog sig själv avdaga.

Nilsson-Thurneman har bekänt att han själv skjutit ihjäl fyra människor och på ett raffinerat sätt gasat ihjäl en femte. Han är förövaren av såväl chaufförmordet i Sörbo som de kombinerade mord och mordbränderna i Kölfors och

Västerfärnebo. Sammanlagt sju medhjälpare äro i polisens förvar men av dessa torde två stycken, vilka icke namngivits, komma att släppas. Det är först de båda vid Salarånet deltagande elektrikern Erik Hedström, vilken också befunnits medskyldig till Sörbomordet, och elektrikern Håkan Lindberg, båda från Köping, vidare radiomontör Roland Abrahamson från Sala, numera verksam i Köping, vilken deltagit i ogärningarna i Kölfors och Västerfärnebo samt kalkbruksarbetare Herbert Jansson från Strå som också deltagit i de båda mordbränderna. Av dessa äro samtliga utom Abrahamson, vilken vägrar erkänna, häktade.

Hedströms bekännelse.

Dagen före mordet hade Hedström och Lindberg rest från Köping till Stockholm och tagit med sig en revolver av kalibern 7.65 samt en halv liter brännvin, pilsner och mat. Under vägen hade de förtärt detta. Senare träffade de Thurneman i Stockholm. Denne meddelade då att man behövde hyra en bil och stjäla en annan. Sedan allt ordnats hade Hedström och Lindberg

skilts från Thurneman och besökt restaurang Lindgården där de tagit ut hela spritransonen. Dessförinnan hade de avtalat med Thurneman att träffas på Solnavägen. Efter restaurangbesöket hade de känt sig synnerligen berörda av spriten, och efter att ha besökt Tivoli hade de träffat Thurneman på Solnavägen. Där väntade denne med den hyrda bilen. Han hade varit förargad över att de andra dröjt så länge.

Sedan de åkt med bilen ungefär en timme och därpå parkerat den på S:t Eriksplan hade Hedström somnat i bilen. Efter midnatt sökte de efter en bil som var lämplig att stjäla och funno en på Nybroplan. Detta var Gävlebilen. Thurneman startade den utan nyckel. Sedan de kommit ett stycke ut på Enköpingsvägen hade de kört in på en sidoväg och ändrat numret på den stulna bilen till ett nummer som Thurneman hade med sig. Det riktiga numret hade kastats bort. De hade sedan fortsatt Enköpingsvägen och Torstunavägen samt småvägar mot Sala och fyllt på bensin vid Frösthult vid 8-tiden på fredagsmorgonen, alltså dagen för rånkuppen. Över Heby hade de sedan kommit till Sala samt farit till Sätrabrunn. Under hela färden med bilen från Stockholm hade alla tre haft handskar på sig för att ej avlämna några fingeravtryck. Åtgärden hade vidtagits efter tillsägelse av Thurneman.

Ungefär vid 9-tiden hade de kommit till Sala. Där hade de en stund kört fram och tillbaka, och när de sågo Pettersson cykla från banken hade de kört fram och passat honom vid Suckarnas allé. När Pettersson hunnit upp på stora landsvägen, hade Hedström blivit rädd.

— Det går inte det här, sade han till Thurneman och ökade farten för att köra förbi Pettersson.

Thurneman hade emellertid blivit förgrymmad när han såg Hedströms vankelemod.

— Stopp, annars händer det något, hade han väst till Hedström, som inte vågade annat än stanna.

Thurneman hoppade ur bilen mitt för Pettersson, som trängdes ner i diket. Så small ett skott. Hedström såg Thurneman rycka till sig väskan. Med foten färdig på gaspedalen hörde han ytterligare tre skott och såg Pettersson vackla ute på åkern, varefter Thurneman hoppade in i bilen med väskan och ropade: — Kör för f-n i våld! Hedström körde i rasande fart från platsen.

— Jag körde i desperation, yttrade han till landsfiskalen.

De hade tagit den väg, som man allmänt trott, över Måns Ols förbi Sörbo och vikit av vid Gullvalla åt Sätrabrunn. Ungefär 3 km. från Gullvalla vägskaäl hade Thurneman åter sagt "Stopp". Där efter hade han hoppat ur bilen samt gått ner i den täta skogen på slänten vid sidan av vägen och gömt väskan. När Thurneman kom åter tog han hand om ratten och körde den återstående vägen till Hjulhuset, där Åke Lindberg väntade i den andra vagnen. Thurneman och Hedström berättade hela händelseförloppet för Lindberg. Thurneman hade också givit Hedström omkring två hundra kronor i tiokronesedlar, vilka han fick dela med Lindberg. I rasande fart körde Thurneman sedan De Soton till Köping, där han satte av Hedström och Lindberg vid deras ägandes verkstad, varefter han själv anträdde färden till Stockholm.

Bekännelsen om Kölforsmordet.

Jansson var som nämnts nödhjälpsarbetare vid Ekedalsvägen, som nybyggdes hösten 1933. Han bodde i en barack vid Hallarsbo ej långt från Kölfors, där huvudstyrkan av AK-arbetarna var förlagd och där schaktmästare Kjellberg och hans hushållerska bebodde det gamla ensliga kronotorpet. Jansson hade kvällen före mordet cyklat in till Sala och därvid sammanträffat med Thurneman, som då bodde hos sina föräldrar på Västermalm i ett av den lilla Västmanlandsstadens villakvarter. På en överenskommen plats hade de i skymningen stämt möte med radiomontören Abrahamsson och i dennes bil anträtt färden till Möklinta. Alla hade de varsin cykel med på bilen. Vid Vivastbo, omkring en halvmil från AK-förläggningen i Kölfors, hade bilen parkerats på en undanskymd plats. Här hade Thurneman och Abrahamsson maskerat sig till polismän. Polisuniformerna, som de drogo på sig, hade förfärdigats av kommissuniformer, prydda med nödvändig utrustning, som hör polisuniformen till. Jansson däremot behöll den trenchcoat, han var iklädd vid avresan. På den smala och gropiga vägen från Vivastbo bar det sedan iväg på cyklarna upp till Kölfors, där allt var tyst och stilla. AK-arbetarna hade för länge sedan gått till vila. Även i den intet ont anande schaktmästarens bostad var det mörkt

— Kjellberg brukade eljest, uppgavs det, ofta ligga och läsa till långt fram på natten — varför de tre männen ostört kunde gå till verket. De knackade på dörren till kronobostället. Det tog en stund, innan Kjellberg vaknade, men så småningom hörde de hans röst inifrån rummet. Han frågade vem det var, som störde mitt i natten. Han fick till svar, att det var polisen, som var ute på hembränningsrazzia.

— Vi ha fått tag på en hembrännare, som vi gärna vill höra ett slag, hade Thurneman sagt.

Kjellberg hade då rest sig ur bädden, tittat ut genom fönstret och då han fick se de uniformsklädda gestalterna utanför på gårdsplanen, hade han genast gått ut och öppnat. Kjellberg hann emellertid icke mer än öppna dörren, förrän en revolverkula kom vinande. Den träffade i bröstet och fällde honom i golvet. Över den mördades lik trängde rånmördarna in i stugan för att oskadliggöra hushållerskan. Hon hade väckts av skottet men hann aldrig sätta sig i säkerhet. Brottslingarna trängde in i hennes sovkammare, som låg invid Kjellbergs rum — de användes både till kontor och sovrum — varefter de utan misskund sköto ned henne. Skottet hade träffat i bröstkorgen.

Såvitt hittills är känt har Jansson här efter sprungit ut på gårdsplanen för att

hålla vakt. Det kunde nämligen befaras att arbetarna i den icke så långt från mordplatsen belägna AK-baracken skulle vakna av skottlossningen, men även denna fara hade eliminerats av de förslagna förbrytarna. Abrahamsson hade nämligen en slags apparat, vilken fästes på pistolerna och som dämpade ljudet av skotten. Thurneman och Abrahamsson gävo sig därefter i hast med kassaskåpet. Det lyckades dem att utan svårighet finna nyckeln, som Kjellberg förvarade i sin skrivbordslåda. Kassaskåpet länsades på sitt innehåll så när som på några kopparslantor och papper, och det sammanlagda bytet blev 18.500 kronor.

Med samma kallblodighet som de tre männen skoningslöst mördade gingo de sedan till verket för att undanröja varje spår av ogärningen och stucko det gamla väl hundraåriga kronobostället i brand.

Efter fullbordat dåd cyklade de tre männen tillbaka till Vivastbo. Jansson stannade emellertid i AK-förläggningen, där han gick till sängs som om ingenting inträffat. Nilsson-Thurneman och Abrahamsson gömde sina polismössor och schaktmästare Kjellbergs väska, i vilken de stulna pengarna förvarades, i skogen. Pengarna flyttades över till två glasburkar, vilka troligen medförts från Sala. En av dessa gömdes mellan Möklinta och Sala. Båda polismössorna och glasburkarna emballerades i vaxdukar. Återfärden till Sala var förenad med stor risk för de två förbrytarna. Det råkade nämligen vara så att Kölfördsdådet förövades vid den tid, då polisen i så gott som hela landet var på jakt efter Bildsköne Bengtsson och Tatuerade Johansson. Just den natt som mordet i Kölfors skedde hade polisen fått den uppfattningen att de efterspanade störtjuvarna befunno sig någonstans i Väst-

manland, varför länets hela poliskår var på fötter. Vägarna voro spärrade på flera platser och det var naturligtvis rena turen att Nilsson-Thurneman och hans kamrat lyckades ta sig tillbaka till Sala utan att bli antastade av polisen. I närheten av Sala var det emellertid ytterst nära att de råkat fast. De upptäckte nämligen en polispostering på vägen, men hunno komma undan i tid och körde en annan väg till staden, sedan de gömt den andra penningburken i skogen ett bra stycke från staden. Därefter fortsatte de till Sala, dit de endast medförde ett mindre belopp i växelmynt.

Rovet fördelades på följande sätt: Jansson fick 1,450 kr., medan återstoden av de 10,500 delades jämnt mellan Thurneman och Abrahamsson. I fallet Jansson iakttog man speciella försiktighetsmått. Thurneman ansåg nämligen att han var utrustad med "dålig karaktär och uselt ekonomiskt sinne". Av denna anledning fick Jansson icke lyfta mer än en procent av sina pengar i taget. Han fick då och då 14 kr. och 50 öre. Jansson fick noga inpräntat i sig, att han som var en vanlig A. K.-arbetare icke fick synas med för mycket pengar. Vidare sade man till honom att han icke kunde sköta om dem, utan det var därför bäst att kamraterna höllo sin hand över hans kassa. När Jansson något halvår efter mordet fick en bättre plats i Salatrakten, höjde de båda andra mördarna hans "utdelning". Han fick då några kronor till vid varje tillfälle.

Endast kort tid efter mordet inköpte Nilsson-Thurneman och Abrahamsson tillsammans en lyxbil av märket Graham för 9,000 kronor. Köpet förklarades med, att Nilsson-Thurneman tjänade grova penga på sin homeopatiska verksamhet och dessutom haft turen att vinna på lotteri.

Västerfärneboromordet.

Genom sin homeopatiska verksamhet hade Thurneman kommit i förbindelse med fröken Blomqvist, och mordnatten körde han dit tillsammans med de två kumpanerna. Ljudlöst borrade man hål på stugans vägg och genom en slang sattes detta hål i förbindelse med bilens avgasrör. Bilen kördes på tomgång utanför stugknuten, och de giftiga avgaserna strömmade genom slangen och hålet in i det rum, där fröken Blomqvist låg och sov. När man hållit på så länge att man trodde att fröken Blomqvist skulle vara död eller åtminstone bedövd, hade man berett sig tillträde till stugan och sökt efter de pengar, som fröken Blomqvist — enligt vad man trodde — skulle ha förvarade i hemmet. Men de 6.000 kr., som hon strax före ärvt efter sin fader, hade hon redan hunnit placera i bank, och tjuvarnas byte blev därför endast 6.75. Thurneman och Jansson hade till slut anlagt elden — och obduktionen av fröken Blomqvists döda kropp gav vid handen att hon dött av kolosförgiftning. Det var dock ingalunda kolos från branden, som man trodde, utan i stället från bilens avgasrör. Men vem av utredningsmännen kunde tänka sig en så snillrik anordning

som hålet i väggen och de insläppta avgaserna från bilen?

Det är så genialt gjort, att man även nu efteråt, när allt är känt, nästan vägrar att tro på historien: Thurnemans snillrikhet och Abrahamssons tekniska kunnande gjorde "det perfekta brottet".

Då läkarrapporten kom och det däri förklarades att kolosförgiftning förelåg gnuggade Thurneman sina händer och konstaterade att han begått "the perfect crime". Att tillgripa sparbanksböckerna skulle icke ha varit "det perfekta brottet". Thurneman lär icke ha visat någon missräkning över att den väl iscensatta kuppen icke gav större ekonomiskt utbyte. Abrahamssn lär ha varit den ende som haft verkligt ont samvete över att den gamla kvinnan fått sätta livet till och han drog sig också efter Västerfärneboromordet ifrån Thurnemans sällskap.

Vid den vallning som sedan företogs med den häktade Thurneman visade denne var bilen varit uppställd medan förbrytarna borrat hål i stugväggen. De hade använt en mycket lång gummislang, som skruvats på bilens avgasningsrör och sedan förts in genom det uppborrade hålet.

Sörbomordet.

Någon gång på morddagens eftermiddag hade Thurneman, som på den tiden endast hette Nilsson, från en telefonkiosk i Västerås ringt till bilcentralen i Västerås och beställt en bil. Thurneman hade sagt sig vara köpman Gottfrid Eriksson från Enköping och att han ville ha en bil dit. Den skulle hämta framför konditoriet vid Stora torget, hade "köpman Eriksson" sagt. Thurneman hade klivit in och satt sig i bilens baksäte. Han hade varit klädd i mörk överrock och grå sportmössa, som han för säkerhets skull hade haft rätt långt neddragen i pannan. För att göra sig ännu mer oigenkännlig hade han försett sig med glasögon. Sedan chauffören fyllt bensin vid en bensinstation, hade man fortsatt åt Enköping till. Kommen ett stycke på vägen hade Thurneman givit chauffören order att vända och i stället köra åt Sala-hållet. Det var ungefär vid Badelunda, och chaufför Eriksson hade lytt order och kört åt Tillberga-hållet. Någonstans mellan Tillberga och Sala hade så Thurneman börjat inviga chauffören i planerna på en rånkupp mot mejeristen i Hedåkers mejeri i Västerfärnebo. De skulle ta upp en medhjälpare efter vägen och sedan söka plundra mejeristen på de medel, som han skulle ha till mjölklikviderna dagen därpå. Hur det nu var, hade inte chauffören varit med på noterna utan sagt, att han skulle vända och köra tillbaka till Västerås. Thurneman hade emellertid tvingat honom att fortsätta.

Hur händelserna sedan utvecklats

sig, vet man inte bestämt. På den punkten går Thurnemans och Hedströms uppgifter betydligt isär. Thurneman torde emellertid med revolvern i hand ha tvingat chauffören Eriksson att fortsätta färden efter ligans uppgjorda resplan. Alldeles vid Sala gruva hade så chauffören gjort allvarliga invändningar mot att köra vidare. Han hade hotat att vända bilen mot Västerås, och därför hade Thurneman skjutit honom två skott i nacken. Detta skulle ha hänt samtidigt som chauffören stannat på den plats utefter vägen, där Hedström stått och väntat för att sälla sig till mordslskapet. Med gemensamma krafter hade Thurneman och Hedström därefter flyttat över den medvetlösle chauffören till vagnens baksäte. Med Thurneman vid ratten hade de så fortsatt resan genom den spöklika gruvbyn ut till Västerfärnebovägen. På bron över Sörbobäcken hade bilen stannat. Det var en mörk kväll och det hade lyst i gårdarna omkring. Folk var uppe, så det var bäst att vara försiktig. Thurneman hade släckt billyktorna; ja, det vill synas som om han släckt och tänt dem flera gånger om för att försäkra sig om att ingen kom gående på vägen, då chaufförens kropp skulle släpas ur. När sikten syntes fri, hade Thurneman och Hedström i all hast kastat sig ur bilens framsäte, öppnade högra bakre bildörren, släpat chaufförens döda kropp ur bilen och vält ned den i den smala bäcken. Hedström hade haft en ficklampa med sig och lyst

ned i vattnet och konstaterat, att kroppen inte legat all för väl synlig i vasskanten i den endast 2 meter breda ån. Denna händelse utspelades vid 9-tiden på kvällen, och de båda kompanerna hade letat igenom den döde chaufförens fickor, innan de vält ned kroppen i ån.

I rasande fart hade de båda gangsterna styrt bilen åt Hedåkershållet. Redan vid Gullvalla hade de dock vänt. Thurneman hade kommit på andra tankar. Han hade ansett, att det varit för sent på kvällen för att röva pengarna i Hedåker. Det var mejerist Karlssons smala lycka, ty annars hade han säkert fått sätta livet till och mejeriet blivit av med de till några tusen kronor uppgående mjölklikviderna. Sedan de båda förbrytarna vänt bilen mot Sala, ha de utan att blinka i svindlande fart passerat Sörbo-bron. Det var de unga bovarnas första mordgärning, och trots att Thurneman redan då genom sina själsliga spåkningar hunnit bli ganska känslolös för en som han lär ha ansett sådan bagatell som ett människoliv, hade han säkerligen kört i skräckstämning. På några få minuter hade de lagt den ungefär en halv mil långa vägen från Sörbo till staden bakom sig.

I Sala hade de tagit vägen direkt till Västermalm, där Thurneman bodde i sina föräldrars villa. Hemmet hade han dock troligen inte besökt, då de unga mördarna hade funderat ut ett sätt att undanröja alla spår av sin förbrytelse. Troligen var det Thurneman, som kommit på idén att be en ung man boende på Västermalm att med sin motorcykel följa med dem

till någon plats, där de kunde ställa ifrån sig bilen. Ynglingen, som inte vetat mycket mer än att de stulit bilen, hade gått in på förslaget, och i full fart hade de så kört till Rosshyttan, där de på den lilla skogsvägen parkerat bilen. Innan de med motorcykeln återvänt till Sala, hade de släppt ur luften ur mordbilens ena framring för att ge skenet av att den ställts där vid skogskröken efter en punktering, som föraren inte kunnat reparera. Med motorens hjul hade de alla tre sedan återvänt till Sala. Därmed hade de unga männen gjort sin debut som mördare. De voro då endast 22 år gamla.

Den unge man, som stått till tjänst med motorcykeln, lär heta Gunnar Karlsson, och det var han, som anhölls i Västerås.

Inte minst förbluffade väl lösningen av Sörbogätan landsfiskal *Alfred Bolander* i Sala, som tillsammans med landsfogde af Ekenstam i Västerås ledde spaningsarbetet. Vi fingo till slut den uppfattningen, säger landsfiskalen, att Västeråschaufförens banemän måste ha varit spritsmugglare. Rånordsteorien avfärdades som bekant ögonblickligen, då den döde hade alla sina tillhörigheter i behåll. Ej heller kunde man tänka sig att det var fråga om en hämnadeakt. Kort sagt, vi prövade alla möjliga tänkbara uppslag. Alla som misstänktes för dådet kunde ju också visa klart alibi, och polisen stod maktlös.

Att skuggan av en misstanke kunde falla på Thurneman och hans kamrater var ju fullständigt otänkbart. De voro ju vid tiden för Sörbomordet en-

dast omkring 20 år gamla. Nu efteråt, när mordgatan äntligen fått en lösning, är det nog många som erinra sig en del uppgifter, som en sillhandlare i trakten gav polisen men som man inte satte någon tilltro till, all den stund han inte varit riktigt nykter och betraktades som alltför fantasi-full. Sillhandlaren hade nämligen iakttagit en bil, som i rasande fart körde in mot Sala. I baksätet hade suttit en person, som verkade död eller mycket sjuk. Det var med all sannolikhet den mördade chauffören, som Thurneman och hans medhjälpare skulle forsla in till staden och kasta ned i något gruvhål. Antagligen hade de inte vågat fara vidare utan stannat i Sörbo, där de slängt liket i bäcken. En annan intressant omständighet så här efteråt är, att en Västeråsbo iakttagit två unga män lämna stadshotellet i Västerås endast en kvart efter det chauffören begivit sig från staden i sin bil.

"The perfect crime".

Man talar om "det perfekta brottet", som är så snillrikt planlagt och utfört att det gäckar polisens alla ansträngningar att lösa gåtan och komma förövarna på spåret. Chaufförmordet i Sörbo 1930, dubbelmordet på schaktmästare Kjellberg i Kölfors och hans hushållerska 1933 och mordbranden i Västerfärnebo 1934 voro utan tvivel sådana perfekta brott, och när de nu uppklarats kan polisen med stolthet peka på att även den mästerligaste ogärning till slut går att komma till klarhet med. Men det fordrades ett misslyckande av samma liga, som tydligen blivit för självsäker av

sina många lyckade kupper för att de hemska gåtorna, som hållit hela trakten i skräck, skulle bli lösta.

Ingen detektivförfattare, ingen amerikansk filmskribent kan hitta på mera sinnrika intriger och mera genialt konstruerade brott än de, som Salaligan med homeopaten Nilsson-Thurneman i spetsen kunnat sätta i scen i en fredlig svensk bygd. Man måste häpna inte bara inför grymheten och kallblodigheten i dessa brott, utan även över den infernaliska förlagenhet, med vilken de utförts, och man måste göra den reflexionen att Nilsson-Thurneman, som varit hjärnan bakom alla brotten, är en högst begåvad man, som samhället skulle kunnat få goda 'tjänster av; om han kommit att verka för rättssamhället i stället för mot det.

Det inte minst uppseendeväckande är att dessa "perfekta brott" kunnat rinna upp i hjärnan hos en man, som inte var mer än 22 år gammal, när ligan med Sörbomordet 1930 började sin hemska serie av blodsdåd. Herbert Jansson var likaså 22 år, Valfrid Abrahamsson 23.

Dåden blevo också allt sinnrikare och fräckare allteftersom ligan ostrafat fick hålla på med sina hemska förehavanden. Sörbodådet kom till genom ett misslyckande, Kölforsdådet var gjort i stor detektivromanstil, Västerfärnebomålet var diaboliskt utstuderat i sitt genomförande, och gangsterdådet i Sala slutligen ett bevis för att de av polisen icke uppklarade mordgärningarna slutligen lett till överdåd, en alltför långt driven fräckhet, som måste straffa sig själv.

Thurneman vallas.

Thurneman kom stapplande ut genom dörren, bländad av det starka solskenet, som strömmade emot honom. Mannen gjorde ett beklämmande men på samma gång obehagligt intryck. Han var mycket tård och mager, ansiktet var gråblekt, och de grumligt blå ögonen voro djupt insjunkna. Hakan var täckt av skäggstubb, och bröstet var ytterligt smalt och insjunket. Han var klädd i en ljusbrun rätt sjaskig kavajkostym och hade hatt och skjorta av samma färg.

Den anhållne var kopplad med sin vänstra arm vid den högra armen på en av polismännen.

Så snart man tagit plats i bilen satte denna upp farten och körde åt Västeråshället. Strax utanför staden, i slutet av Suckarnas allé, gjordes det första uppehållet. Man befann sig på den plats där mördarbilen hejdat bankbudet Pettersson och det ohyggliga dramat ägt rum. Upphållet blev emellertid ej långvarigt. Man ville inte riskera att utflykten skulle bli känd i staden så att skådelystna hunnō fatt expeditionen, och därför fortsatte bilen mot nästa etapp, skogsbacken vid Sättra brunn, där större delen av de stulna pengarna gömts. Här fördes Thurneman ut ur bilen

och leddes upp i terrängen. Överkonstapel Åström ställde några frågor, med låg och hes röst ger Thurneman kortfattade men koncisa svar. Att vallningen inte bereder polismännen några större svårigheter förstår man också av att besöket efter några minuter är slut. Färden fortsättes längs den smala slingrande vägen till Hjulhuset, platsen där Thurnemans förhyrda bil hade stått och väntat med kumpanen Lindberg som vakt medan rånet utfördes.

Överraskningen vid hjulhuset.

Det blev ny avstigning och Thurneman fick åter vandra omkring en längre stund. Platsen där den andra bilen stått utpekades, men sedan gick Thurneman liksom i dvala in i skogen med sin fastsnörade övervakare efter. Om en stund hejdade han sig och pekade ned mot en stor gräsbevuxen grop i marken. Stället undersöktes och i botten på gropen gjorde man ett fynd som tydligen kom en smula överraskande. Det var en brun resväska av enklare typ och ett stycke från den en kraftig dolk med tillhörande slida. Fyndet togs med ned till

en gård i närheten, varifrån man genast telefonerade in till stadsfiskal Hellsten i Sala. Så fort fiskalen fick meddelandet kastade han sig upp i en bil och åkte ut till Hjulhuset. Det kunde dröja en stund innan han kom fram, och man tog sig därför en liten paus. Thurneman bad att få ta av sig kavajen vilket beviljades. Polismännen köpte frukt och läskedrycker i den intelligande handelsboden, och man delade även med sig åt Thurneman, som tigande tog emot ett glas sockerdricka.

Sedan stadsfiskalen hämtat väskan och dolken samt återvänt till Sala fortsattes vallningsturen. Nu var det Skultuna som återstod. Under flykten från brottsplatsen hade Thurneman där beordrat bilen att stanna medan han sprang in i skogen och gömde ett paket som anträffades på torsdagen och visade sig innehålla 1.680 kronor. Det var tydligt att stadsfiskalen utdelat nya order beträffande vallningen. Han befarade att nyheten börjat komma ut i staden och att det kunde bli folkskockning med obehagliga konsekvenser. Det gällde att forcera, och farten sattes också upp. Salachaufförerna kunna köra fort när det gäller, och det var litet av en sensation att rusa fram med

hastighetsvisaren så gott som konstant pendlande kring 100-kilometersstreck.

Skultuna passerades, och bilarna svängde upp mot skogsbrynet, där det blev stopp och ny avstigning. Den anhängne fördes åter fram och tillbaka i skogen. Efter en stunds sökande hittade han åter rätt på sedelbuntens gömställe och litet senare även den plats under en yvig gran där en blå overall gömmts. Den hade burits under mordet men sedan utbytts mot kavajkostym. Överkonstapel Åström, förhørsledaren, var belåten med resultatet, och man vände tillbaka. Färden gick mot Frösthult, som på morddagens morgon passerats av ligans två bilar. Det blev åter en hisnande färd. I Frösthult gick vallningen om möjligt ännu hastigare än tidigare. En flicka i en av gårdarna hade morddagens morgon sett Thurneman när han steg ur sin bil och fick vatten och bensin. Flickan befann sig på lika stort avstånd från Thurneman som hon varit när han passerade förbi förra fredagen. Thurneman fick ta kavajen på, ty det hade han haft även förra fredagen, och så leddes han ut ur bilen och fick gå ett par steg. Vittnet var säker på att det var samme man, uppgav hon för polismännen.

Hedström vallas.

Det var med en blek och förskrämd min en av Salaligans mer framträdande medlemmar, elektrikern Bror Erik Hedström, på morgonen kastade skygga blickar omkring sig, när polisen tog honom ut från polisstationen för en första vallningstur. Det gällde att rekonstruera förbrytarnas reträttvägar efter dödsskotten utanför sjukhuset, och så ville polisen ha tag på en tomflaska för att fullständiga bevisningen mot de anhållna.

Redan vid sextiden på morgonen körde två bilar fram utanför polisstationen. De anhållna lågo ännu så länge i sina bäddar, men de purrades strax, och efter en enkel kopp kaffe slog polisen sina "vallningssnören" om deras handlovar.

Hedström placeras i den främre bilen tillsammans med landsfogde Heimer och överkonstaplarna Åström och Stenå. Man har knappt fått in honom i bilen förrän man sätter upp vallningsfart direkt mot brottsplatsen.

När Hedström märker, att han denna gång inte har att kämpa mot en uppretad folkmassa — gatan var så gott som tom — återvinner han snart sitt lugn. Trots att han är berövad

sin frihet, är det egentligen han som dirigerar färden.

När man passerar det dike, där chauffören Elon Petersson tvingades ned av W-bilen 1504 och där han sedan träffades av de dödande kulorna glömmes emellertid Hedström bort sin roll eller också överväldigas han av sina känslor, när han på nytt återser platsen för sitt dåd. Polisbilen kör i varje fall ett gott stycke för långt, när Hedström äntligen förmår sig att med en trött handrörelse dirigera den tillbaka ett hundratal meter.

Han pekar ut genom bakre vindrutan mot vänstra sidan av körbanan. Där hade deras bil kommit och — han vrider på huvudet åt höger — där kom Pettersson cyklande.

Saken är ganska klar. Polisen vill inte i onödan förlänga hans pina. Man kör vidare och så tar man in på småvägarna förbi Mäns Ola.

Om man inte tidigare varit absolut på det klara med den saken, så ger den första halvmilen av denna vallningstur absolut belägg för att mördarna gång på gång måste ha provkört sina reträttvägar, innan de vå-

gat sig på kuppen. "Kupp" är f. ö. ett ord, som de med en viss förkärlek upprepat så fort de kunnat vid sina hemliga överläggningar. Det skulle på något sätt ge hela affären sken av bedrift, menade de.

Redan när vägen svänger av vid Måns Olas börjar den slingra sig fram i de mest svårmanövrerbara kurvor. Trakten är enslig och den väg de följt finns inte ens utmärkt på Generalstabens karta.

Sökte hämta pengarna redan morddagen?

Så småningom kommer polisbilen fram till den plats, där Turneman enligt Hedströms berättelse skulle ha gömt sedelbuntarna. Han har redan varit där en gång tidigare, men ändå misstar han sig denna gång på gömstället. Man kör ett gott stycke förbi innan han kommer underfund med att man kommit för långt.

Landsfogde Heimer och överkonstapel Åström stiga ur för att kontrollera att den vaxduksbit, man tidigare bundit fast vid granen, där pengarna gömdes, fortfarande sitter kvar. *Konjaksflaskan försvunnen.*

Framme vid Hjulhuset stannar äntligen polisbilen. Hedström kastar en

förskrämd blick genom bakre vindrutan, då en fotograf söker "knäppa" honom, men han hämtar sig strax och pekar ut den plats, där man slängt undan en butelj.

Landsfogden ville gärna ha tag på denna flaska. Den hade ursprungligen legat i den stulna Chevroletbilen. När de tre mördarna på nytt träffades vid Hjulhuset efter fullbordat dåd, hade de styrkt sig med att dricka ur flaskan och därefter slängt buteljen upp i skogen. Ur ren bevisningspunkt kunde flaskan möjligen vara av ett visst värde, men eftersom de anhållna haft handskar på sig allt ifrån första stund, kan man dock inte den vägen få fram några fingeravtryck..

Landsfogden och polismännen göra upprepade ronder genom skogen för att få rätt på flaskan.. Det enda de emellertid finna är några sönderslagna glasskärvor, om vilka man dock inte med säkerhet vet att de härstamma från mördarnas konjaksflaska..

Visiten i skogsbacken, där Lindberg inväntat kumpanerna på fredagsförmiddagen, blev därför inte så värst långt. Efter en halvtimme satte man på nytt kurs mot Sätträbrunn för att rekonstruera den väg, mördarna tagit sedan de bytt om bilar.

Herl
Salabo
som en
hade n
delakti
den i
Jansso
Kölför
man i
varit
trott
länat
gon g
till de
ligen
den f
femm
vis ha
penga
för at
besök
kan.
spelar
gansk
"poke
en ö
också
fors,
talt o
hade
Han h

Herbert Jansson.

Herbert Jansson betecknas av de Salabor, som närmare känna honom, som en riktig spelevinker, men aldrig hade man trott honom om att vara delaktig i något så hemskt som mordet i Kölafors och Västerfärnebo. Jansson har ofta, särskilt strax efter Kölformordet, besökt Nilsson-Thurneman i den herrekipering, där denne varit anställd. Folk hade emellertid trott att han gått till Thurneman och lånat pengar, det hade han själv någon gång låtit förstå som anledning till de täta besöken. Jansson var nämligen okänd bland sina vänner i staden för att han alltid försökt viga femmor och tior till krogbesök. Tidvis hade Jansson haft mycket gott om pengar och han hade inte dragit sig för att låta dem rulla vid restaurangbesök både tre och fyra gånger i veckan. Han var också en flitig kortspelare, och ibland kunde han vinna ganska stora slantar på "kille" och "poker", i vilka ädla spel han varit en överdängare. En gång, det var också under närmaste tiden efter Kölafors, hade han dock misslyckat kapitalt och förlorat omkring 700 kr. Det hade inte bekommit honom ett dugg. Han hade bara sagt:

— Det gör ingenting, för jag har mera pengar hemma.

Jansson är liksom de övriga brottslingarna en hård och kallblodig natur. Ingenting i hans uppträdande vid AK-förläggningen tydde på att han skulle kunna ha något med mordet att skaffa, berätta hans kamrater från Kölforstiden. Han var liksom de övriga nödhjälpsarbetarna dagen efter mordet med om att gräva fram de båda mördades lik, och inte ens vid konfrontationen visade han minsta tecken till rörelse. För en tidningsman, som besökte Kölfors dagen efter mordet, hade Jansson beredvilligt berättat om branden. Några mordteorier ville han inte sätta tro till.

— Inte kan jag tro att någon ville Kjellberg något ont, hade han sagt.

Under exercistiden i Uppsala hade Herbert Jansson varit en av regementets flitigaste kortspelare och det var ett känt faktum, att han många gånger vann både stora och små belopp. Bland kamraterna i exercisen var han trots detta mycket populär, ty han

knusslade aldrig med slantarna och det kunde hända att han utan vidare stack åt någon av sina kamrater från Sala en femma eller åtminstone kaffepengar.

Det var endast tidvis Jansson var välförsedd med pengarnas mångfald. Dessemellan gick han som sagt och viggade. Under de goda dagarna hade han klätt sig påfallande elegant så långt hans otympliga kroppshydda kunde bära upp kåder, och var och varannan månad kom han i en splitter ny kostym. Detta inträffade speciellt ungefär ett halvår efter Kölforsdramat, d. v. s. i början av 1934. Det förefaller som om Thurneman haft hand om kassan och inte funnit det rådligt att ge Jansson hela sin anpart i det stulna beloppet förrän efter så lång tid att folk i allmänhet hunnit glömma Kölfors. Under de senaste två åren, d. v. s. efter Kölfors, har vid uppregade tillfällen rykten cirkulerat i staden att Jansson vunnit större belopp på lotteri och endast för en månad sedan pratades det allmänt om, att Jansson vunnit 500 kr. Under senaste halvåret har Jansson haft anställning i en manufakturaffär i staden. Hans syssla har varit att inkassera skulder till affären.

På det hela taget är Jansson känd som en beskedlig ung man, även om han litet då och då lånat sig till rena busaktigheter. Vid ungefär samma tid som Sörbymordet hade han sålunda hoppat upp på fotstege till en bil, som passerade Stora Torget i Sala, och givit chauffören, en ung man från Västerås, ett så hårt slag i ansiktet att chauffören förlorade flera tänder. Jansson hade stått i gathörnet tillsammans med några andra yng-

lingar, då bilen kom, och utan anledning hade han gett stopptecken under det han yttrat, "Du skall köra riktigt, din bondknöl", hade han slagit till honom.

Under den stora arbetslöshetens dagar hade Jansson med några andra flyttat på nödhjulsarbete till Kölfors. Redan tidigare hade han gjort Thurnemans bekantskap, troligen genom Hedström, som enligt vad han uppges varit kamrat med honom på Sundbo skyddshem. Hedström hade tydligen sökt engagera så många som möjligt av sina forna kamrater i Salaligan. Vidlund, som ertappade Hedström, hade ju också varit i Sundbo samtidigt med Hedström. Hur bekantskapen mellan Jansson och Thurneman utvecklats sig är inte i detalj känt, men Thurneman begagnade gärna den taktiken att "smörja" sina tilltänkta medhjälpare med ett eller annat restaurangbesök och därunder hade han så småningom kommit in på resonemang om de olika "kupper", som Thurneman med förkärlek använde i sin förbrytarvokabulär. Att det varit Jansson, som givit ligan uppslaget till Kölforsdådet, behöver man knappast betvivla. Men att han sedan hjälpt till att planlägga kuppen är mindre troligt. Ty Jansson var trots allt icke känd som något ljus, men oanade krafter hade han i sin kroppshydda, som snarare liknade en björns än en människas.

Jansson var intagen på Sundbo skyddshem under tiden 1918—1925. Anledningen härtill torde ha varit dels snatteri, dels svårigheterna med hans skolgång. Han visade redan då obenägenhet för ordnade förhållanden.

Sig
i Sala
Th
lentu
kom
mans
villa
net
terst
taget
ligen
ring.
och
upp
Han
än på
tid
ständ
att h
han
milje
peng
prakt
synes
eller

Thurneman.

Sigvard Nilsson-Thurneman är född i Sala i november 1908.

Thurneman har inte bott i Solentuna längre än sedan i höstas. Han kom då flyttandes från Sala tillsammans med föräldrarna och hyrde en villa i Runby med de idylliska namnet Fridhem. Det är emellertid ytterst få av grannarna, som över huvudet sett Thurneman. Han hade nämligen en mycket egendomlig livsföring. Han låg och sov hela dagarna och först framemot kvällen steg han upp och begav sig in till Stockholm. Han brukade sällan komma hem förrän på småtimmarna och då nästan alltid i droskbil. Pengar tycktes han ständigt ha gott om, och det är känt att han stod för hyresbeloppet och att han dessutom lämnade pengar till familjens uppehälle. Var han fick sina pengar ifrån vet man icke, ty någon praktik som homeopat eller telepat synes han icke ha bedrivit i Runby eller Stockholm. Han har emellertid

gjort antydningar om att telepati var ett lönande näringsfång, i synnerhet om man hade äldre damer av en viss typ som klientel.

Han har ända sedan skolåren varit intresserad av ockulta vetenskaper och ofta uppträtt som lyckad hypnotisör och telepat vid smärre seanser för vänner och bekanta. En tidningsman från Stockholm har i Sala sammanträffat med personer, som sett Nilsson-Thurneman i arbete som hypnotisör, varvid han utfört ganska förvånansvärda experiment. Han hade ganska lätt att försätta mottagliga personer i trance. Som homeopat har han haft en hel del patienter, inte bara i Sala och dess omgivning, utan även i andra städer i mellersta Sverige. Även på detta område lär han enligt vad som påstås här i Sala ha gjort en hel del egendomliga saker, bl. a. fått folk friska som lidit av olika sjukdomar.

Enligt vad Nilsson-Thurneman meddelat bekanta i Stockholm var det hans avsikt att lämna landet. Han hade tänkt genomgå en telepatisk kurs i Köpenhamn, varefter han ämnade sig över till Amerika, där man ej är så sträng mot homeopater och andra kvaeksalvare, om här hemma hos oss. Nilsson-Thurneman har tre gånger fått varning av medicinalstyrelsen för sin homeopatiska verksamhet. Så påstod han åtminstone själv. Antagligen iscensatte han kuppen mot bankbudet Pettersson för att skaffa sig respengar för utvandringen.

Krigstekniska experiment.

Ett avslöjande om en annan sida av männens förehavanden har kommit till dagen. Man har vid samtal med olika personer i Sala inhämtat att Hedström, Thurneman och Lindberg sedan ett par år tillbaka varit sysselsatta med experiment på det krigstekniska området. Experimenten voro mycket hemliga, men en gång sipprade det ut litet om dem, nämligen när Hedström plötsligt skulle göra en Stockholmsresa och var tvungen att vända sig till en god vän för att låna respengar. Själv var Hedström icke vapenför på grund av styvbentheten, men med sin utpräglade tekniska begåvning hade han satt sig in i mekanismen hos diverse grövre skjutvapen, och det var beträffande tändningsanordningen på fältartillerikanoner som hans uppfinning och experiment rörde sig. Kanonerna borde, funderade han ut, kunna tändas genom en elektrisk impuls som utginge från en central långt bakom den plats där vapnen be-

finna sig. Experimenten skola enligt vad det uppges ha kommit så långt att Hedström genom att trycka på en knapp lyckats fyra av ett antal revolverar som han monterat upp på avstånd. Revolverarna tjänade som modeller för kanoner. Kanonskjutning fick han även höra beskrivas av sin medarbetare Lindberg, som exerceerat vid flottan.

Nytt Kölforsdåd planerat.

Strax intill ett A. K.-kontor i Salbohed i Västerfärnebo socken, omkring en mil från Sala, anträffades förra somaren en stulen bil, och mycket tyder på att ett nytt Kölforsdåd var planerat här. På A. K.-kontoret förvarades omkring 20.000 kr. Av någon anledning, troligen tack vare en skällande hund, kom dock kuppen icke till utförande, utan bilen övergavs.

— Jag kan nog beteckna det som rena slumpen att inte Köförsdådet upprepadet i Salbohed, säger schaktmästaren Per Leck i Salbohed.

Det var så, berättar hr Leck, att en bil anträffades på en avtagsväg alldeles i närheten av Salbohed, och då jag tyckte det var underligt att en Stockholmsbil stod övergiven på en liten biväg tog jag reda på vem ägaren var och satte mig i förbindelse med honom i Stockholm. Redan innan jag uppmärksammade bilen hade en chaufför lagt märke till den vid 8-tiden på morgonen, och då satt det två män i den. De hade strax efteråt åkt in mot Sala, men tydligen vänt åter och på förmiddagen övergivit bilen. När fyndet gjordes var det avlöningsdag vid de stora A. K.-arbetena som på-

gingo
haft
mitt
bonde
på
skall
var n
kuppe

Mej
"Kö

Ett
som s
bandi
i He
man
tack
melle
beroe
stäm
som
"jag
Mj
änna
omkr

Lik
invo

I s
det
att
notis
pane
var
ger
han
hälle
inko
holm
mer

gingo här. Under natten hade jag haft omkring 20.000 kr. liggande på mitt kontor, som var inrymt i en bondgård. Men dess bättre fanns det på gården en hund, som gärna ger skall om någon närmar sig, och det var nog den som närmast förhindrade kuppen.

Mejeristun avvärjde "Kölforskupp".

Ett kufförsök i exakt samma stil, som senare lyckades i Kölfors, gjorde banditerna i juni 1933 mot mejeristen i Hedåker i Västerfärnebo — samme man mot vilken de ännat gå till attack i samband med Sörbomordet. Emellertid misslyckades de den gången, beroende på att mejeristens fru bestämt nekade släppa in "poliserna" som bådo om hjälp av mejeristen att "jaga en spritsmugglare".

Mjölklividerna, som kuppmännen ämnade lägga beslag på uppgingo till omkring 15.000 kr.

Läkarna tro ej på hypnotisk inverkan av Thurneman.

I samband med det ruskiga rånmordet i Sala har framkastats en teori att Thurneman skulle utövat ett hypnotiskt inflytande på sina båda kumpaner, Hedström och Lindberg. Han var nämligen "bekant för sina talanger i den vägen", och känt är ju att han skaffat sig inte blott sitt uppehälle, utan rent av ganska betydande inkomster på sitt "institut" i Stockholm, där han behandlat fok enligt mer eller mindre mystiska metoder.

Den kände psykoanalytikern d:r Iwan Bratt i Alingsås tror inte mycket på hypnotisk inverkan i detta fall.

— Dels är det svårt eller omöjligt att hypnotisera en person mot dennes vilja, dels håller jag det för uteslutet att man skulle kunna förmå objektet till något sådant som mord. Det skulle vara tänkbart — jag säger tänkbart — att hos en person med stark hämmad mordtendens ett sådant resultat skulle visa sig av målmedveten "behandling" att hämningen hävdades, men att en människa som Thurneman skulle kunna få makt över en annan människa som skett tror jag som sagt inte. Det är bäst att överlåta åt kriminalförfattarna att syssla med dylika möjligheter.

Överläkaren vid Sankt Jörgens sjukhus i Göteborg, Joen Björnberg, yttrar:

— Det skulle alltså ha skett i somn-anbult tillstånd — nej, det tror jag inte.

Förste läkaren vid samma sjukhus, d:r Tore Flinck, ställer sig även skeptisk till tanken att Lindberg och Hedström skulle i så måtto vara oskyldiga att de begått dådet under någon mystisk påverkan av Thurneman.

— Det är i varje fall ej vetenskapligt fastställt att det är möjligt ens att tvinga en människa till vissa påbjudna handlingar. Det är alldeles omöjligt utan hypnotisk sövning, och även då är det, försiktigt uttryckt, osannolikt om de hypnotiserade ej själva äro med på saken.

Thurneman uppträdde dagarna efter mordet med största säkerhet. På lördagskvällen var han inne i Stockholm där han bevistade sista Chaplinföreställningen på Grand. En sala-

bo, som stötte samman med Thurneman före biibesöket, berättar att Thurneman verkat glad och uppsluppen. "Det var ruskiga saker som händer där uppe i Sala", hade Thurneman sagt då rånet i Sala kommit på tal. Thurneman uavecklade under samtalets gång sina synpunkter på rånhistorien, och tillfrågad om han inte med sina oekulta egenskaper kunde lösa kriminalgåtan, hade Thurneman skrattande sagt, att "det kanske inte är så omöjligt". Thurneman yttrade något om att han tyckte Sala var en avancerad stad då det gällde mord och rån, och tillade slutligen: "Få se vad som händer härnäst".

De två pojkarna hade heller inte efter mordet visat den ringaste rädsla när samtalet någon gång fallit på kuppen, utan tvärtom gärna sagt sin mening om saken. Vid ett tillfälle hade en kamrat skämtat med Hedström.

— Det var nog du och Lindberg som gjorde det, signalementet stämmer ju.

Hedström hade därtill svarat:

— Javisst, och här har du revolvern också, och tagit upp denna, som kamraten fått titta på. Mannen i fråga har sedan berättat detta för polisen för att inte få obehag om hans fingeravtryck skulle påträffas på vapnet. Vid samma tillfälle hade emellertid enligt uppgift en annan i sällskapet yttrat:

— Men varför sköt ni egentligen?

— Vi var tvungna, förstär du, lär Hedström ha svarat med allvarlig min.

Ingen i sällskapet hade dock tagit det hela annat än som ett skämt.

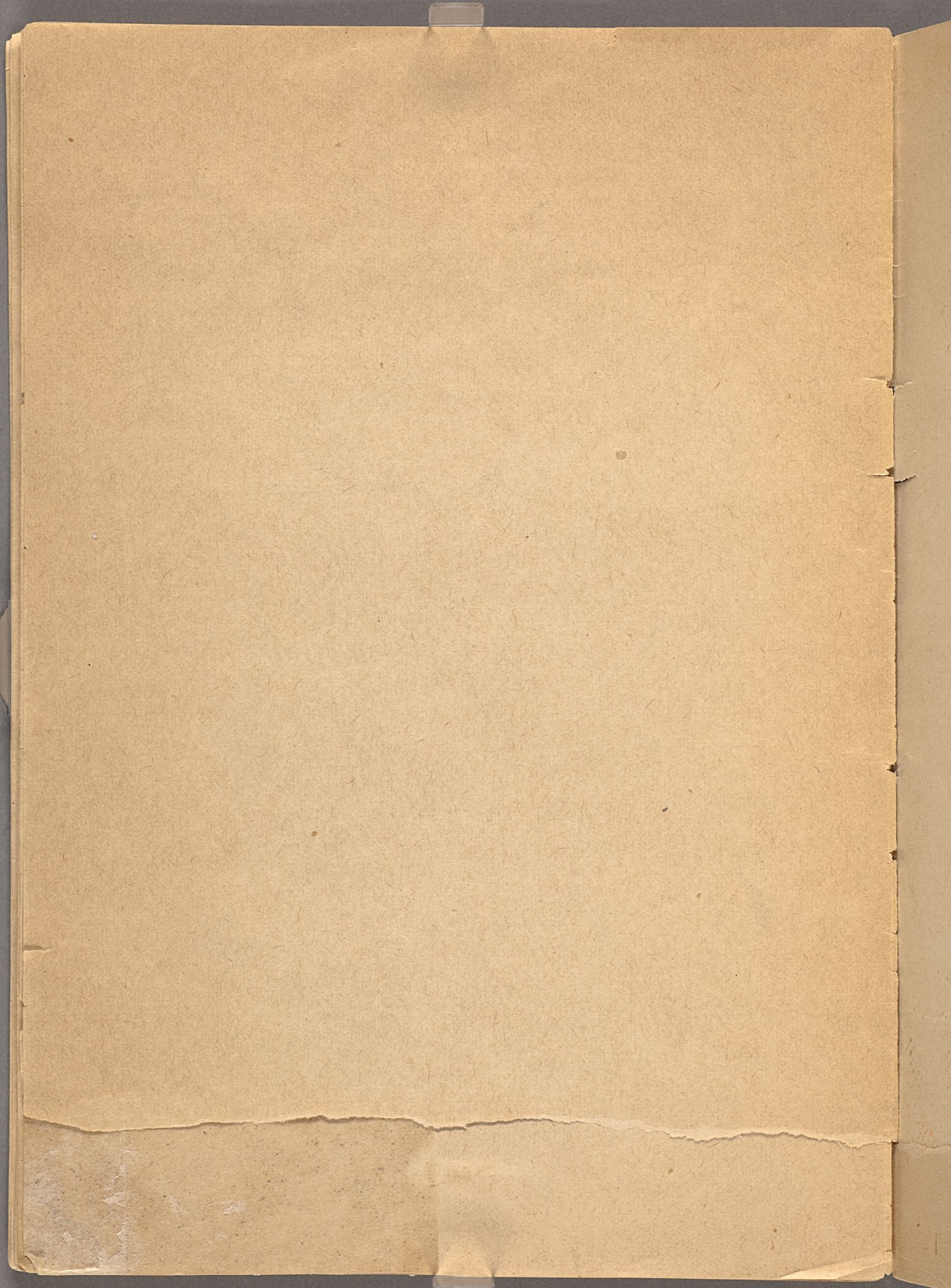
I Herbert Janssons hem tror man att det var ett kostymköp på avbetalning i Thurnemans affär som förde honom i gangsterledarens klor. Efter Kölforsmordet reste Jansson för övrigt omedelbart in till Sala, lämnande sitt arbete hos A. K., för att avsitta ett bötesstraff, vilket hade kunnat anstå. Jansson beskrives i Sala som en otrevlig typ och omedelbart efter bekännelsen konstaterade han lugnt om rådhusvaktmästarens nya cykel: Jaså du har fått en ny hoj.

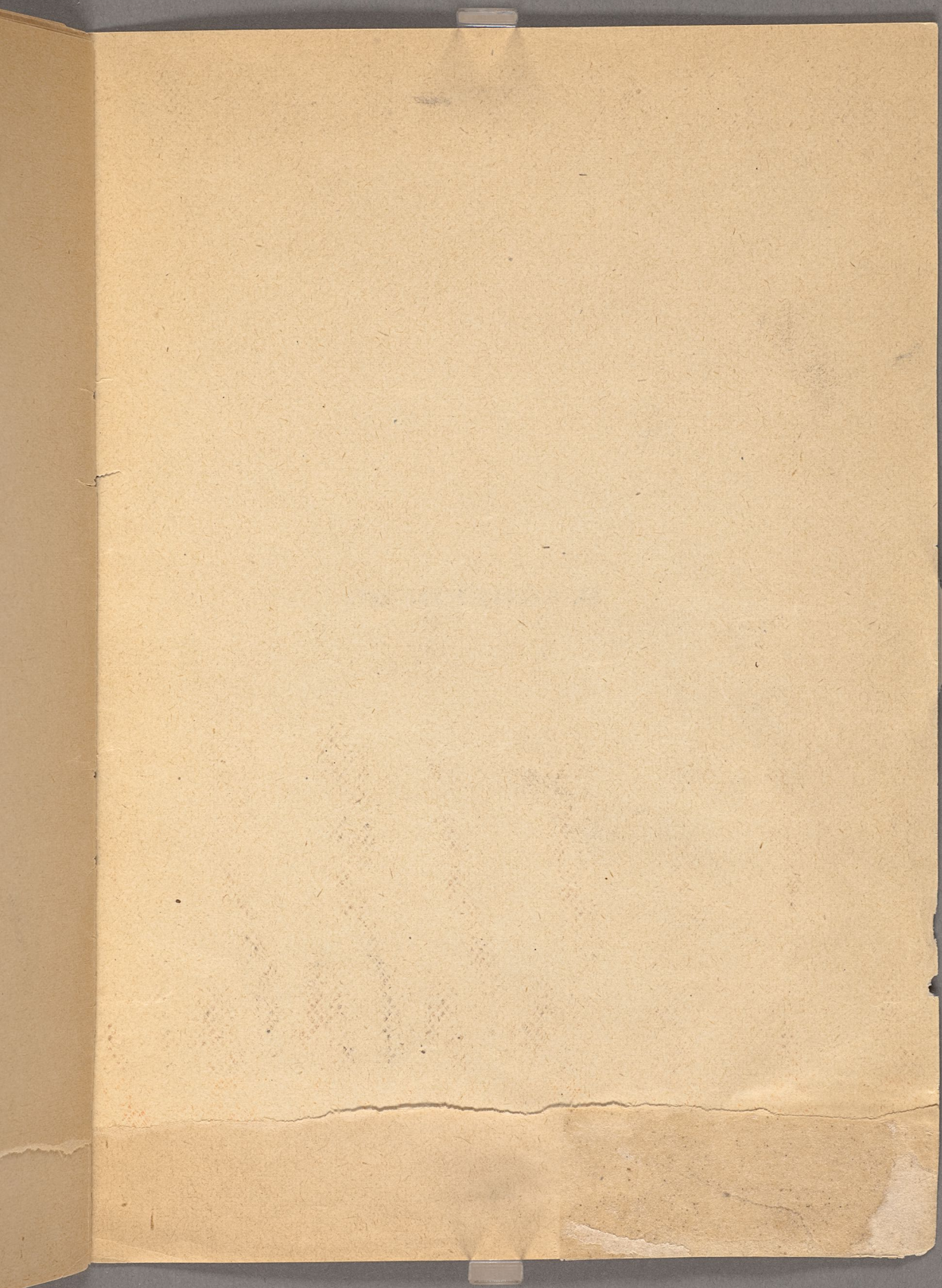
revolvern
som kam-
n i fråga
ör polisen
ns finger-
å vapnet.
emellertid
sällskapet

entligen?
r du, lär
allvarlig

lock tagit
ämt.

tror man
å avbetal-
om förde
or. Efter
n för öv-
lämnande
att avsitta
unnat an-
la som en
efter be-
lugnt om
rkel: Jaså

FÖRLAG:
B. SÖDERBERG
Box 125
Göteborg 1